

Grzegorz ROŚLAN¹

ROLA GWARDII NARODOWEJ FEDERACJI ROSYJSKIEJ W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA ROSJI

27 marca 2017 roku na Kremlu w Moskwie rosyjski prezydent Władimir Putin pogratulował wojskowemu służącemu w Gwardii Narodowej Federacji Rosyjskiej z okazji ich święta. Wydarzenie to jest doskonałą okazją do przybliżenia kwestii związanych z tą nową w rosyjskim środowisku bezpieczeństwa formacją. W rosyjskich realiach decyzja o utworzeniu Gwardii Narodowej niesie skutki daleko poważniejsze niż te, o których mowa w oficjalnych dokumentach. Ma liczyć ponad 350 tysięcy pracowników wojskowych i cywilnych, a jej pododdziały mają działać także poza granicami Rosji. Formalnie głównym zadaniem nowej formacji jest walka z terroryzmem, jednakże zdaniem wielu ekspertów Federacja Rosyjska znalazła się w kolejnym przełomowym momencie swojej historii. Powołanie Gwardii to z jednej strony wyraz porzucenia reform na rzecz stagnacji obecnego systemu. Z drugiej, to wyraz obaw władz Rosji przed masowymi protestami, a także formacja która ma uchronić ekipę Putina przed ewentualnym kremlowskim spiskiem. Zaznajomienie czytelnika z przeznaczeniem i zadaniami tej formacji jest podstawowym celem autora. Problematyka ta jest istotna mając chociażby na uwadze ostatnie wydarzenia w metrze w Sankt Petersburgu².

Słowa kluczowe: Federacja Rosyjska, Gwardia Narodowa FR, bezpieczeństwo wewnętrzne.

1. WPROWADZENIE

5 kwietnia 2016 r. prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin podpisał dekret nr 159³, na podstawie którego nastąpiła największa od 2003 roku reorganizacja tamtejszych struktur siłowych (restrukturyzacja systemu instytucji bezpieczeństwa wewnętrznego), związana z powołaniem nowej, potężnej formacji – Gwardii Narodowej Federacji Rosyjskiej⁴ – *Rosgwardii*. Zmiany zapoczątkowane na podstawie prezydenckiego dekretu miały natychmiastowy skutek prawny i w istotny sposób zmieniły rozkład sił i kompeten-

¹ Płk rez. nawig. dr inż. Grzegorz Roślan, Zakład Nauki o Bezpieczeństwie, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Al. Powstańców Warszawy 8, 35-959 Rzeszów; e-mail: g.roslan@prz.edu.pl.

² W dniu 3 kwietnia 2017 r. około 14.40 czasu moskiewskiego doszło do wybuchu niezidentyfikowanego urządzenia w tunelu metra w Sankt Petersburgu między stacjami Instytut Techniczny a Siennaja Płoszczad. Jak podała agencja Tass, powołując się na źródła w policji, w wyniku eksplozji zginęło 14 osób, a ok. 50 zostało rannych.

³ <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201604050053> (dostęp: 04.07.2016 r.).

⁴ Gwardia Narodowa Federacji Rosyjskiej (ros. Национальная Гвардия Российской Федерации), w języku rosyjskim powszechnie używana jest skrótowa forma mniej oficjalna *Rosgwardiya* (rosyjska: Росгвардия, dosłownie: rosyjska straż).

cji między resortami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne Federacji Rosyjskiej. Gwardia Narodowa FR to formacja, której oficjalna nazwa ministerstwa brzmi: Federalna Służba Wojsk Gwardii Narodowej (FSVNG RF)⁵. Działa ona niezależnie od rosyjskich Sił Zbrojnych i podlega bezpośrednio prezydentowi Rosji⁶. Jej trzonem stały się dotychczasowe wojska wewnętrzne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych FR (MVD RF)⁷. Nowa formacja skonsolidowała w sobie przejmując jednocześnie zadania m.in. wspomnianych wojsk wewnętrznych, oddziałów specjalnych policji, takich jak OMON⁸ i SOBR⁹, a dyrektor nowej Federalnej Służby został jednocześnie naczelnym dowódcą Gwardii¹⁰.

Bieżąca zmiana nie oznacza po prostu utworzenia jeszcze jednej formacji zmilitaryzowanej, tylko powstanie spójnego systemu ochrony wewnętrznej, którego fundamentem jest alternatywna armia. Warto podkreślić, że decyzja o utworzeniu Gwardii wpisuje się w długą tradycję rosyjskich służb bezpieczeństwa publicznego, takich jak *opricznina*¹¹ cara Iwana Groźnego lub *Ochrana Romanowów*.

2. PIĘTNO HISTORII

Aktualnie w Rosji obchodzony jest rok funkcjonowania nowej formacji – Gwardii Narodowej, której święto zostało wyznaczone 16 stycznia 2017 roku i przypadać będzie każdego 27 marca, tzw. Dzień Obrony Narodowej. Współczesna Gwardia łączy w sobie długą historię służb bezpieczeństwa publicznego w Rosji a data 27 marca to dzień, w którym utworzony został w 1811 r., dekretem cara, Korpus Straży Wewnętrznej.

W tym miejscu warto przypomnieć, że pierwsze próby tworzenia formacji, której celem było tłumienie wszelkiej wewnętrznej opozycji miały miejsce w Rosji już w połowie XVI wieku. Opricznina (albo oprycznina)¹² to określenie okresu w historii Rosji (1565–1572) i jednocześnie polityki zastosowanej w tym czasie przez cara Iwana IV Groźnego. Głównym celem opriczniny było zdławienie wszelkiej opozycji wewnętrznej i umocnienie władzy carskiej. Polegała ona na wydzieleniu znacznej części państwa mo-

⁵ W oficjalnych dokumentach rosyjskich można znaleźć skrót FSVNG RF (ros. ФСБНГ РФ).

⁶ 21-я бригада оперативного назначения войск национальной гвардии России награждена орденом Жукова. Rosgvard.ru (po rosyjsku). Rosja. Centrum Informacji Tymczasowej Federacji Rosyjskiej FSVNG (dostęp: 25.05.2016 r.).

⁷ Wojska Wewnętrzne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Federacji Rosyjskiej (MVD RF) (ros. Внутренние войска Министерства внутренних дел РФ).

⁸ OMON – Oddział Mobilny Specjalnego Przeznaczenia (ros. ОМОН – Отряд Мобильный Особого Назначения).

⁹ SOBR – Specjalny Oddział Szybkiego Reagowania (ros. Специальные Отряды Быстрого Реагирования).

¹⁰ National Guard to obtain a license for peacekeeping operations abroad, <https://www.rt.com> (dostęp: 13.04.2016 r.).

¹¹ Opricznina (albo oprycznina) (ros. Опричнина) – określenie okresu w historii Rosji (1565–1572) i jednocześnie polityki zastosowanej w tym czasie przez cara Iwana IV Groźnego. Słowo pochodzi od słowa rosyjskiego opricz – oprócz, osobno.

¹² Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji, red. nauk. E. Polański, Warszawa 2016, s. 812.

skiewskiego spod władzy bojarów¹³ (pozostała im reszta zwana ziemszczyzną) i poddaniu jej bezpośredniej władzy cara i terrorowi jego gwardzystów zwanych opricznikami.

Głównym celem opriczniny, oprócz zastraszenia ludności, była pacyfikacja wyższych warstw społecznych, potencjalnie niełojalnych wobec cara. Opricznicy zaangażowani byli m.in. w zabójstwa niewygodnych adwersarzy. Jednym z zadań opriczników było także przeprowadzanie masowych deportacji ludności. Głośnym, w owym czasie wyczynem opriczniny było zniszczenie buntującego się Nowogrodu Wielkiego, którego autochtoni stanowili poważne zagrożenie dla autorytarnej władzy cara (zarówno politycznie, jak i ideologicznie). Opricznicy pochodzili głównie z niższych warstw społecznych lub byli obcymi najemnikami. Do ich zadań należało m.in. sianie terroru i zarządzanie ziemiami odebranymi bojarom¹⁴.

Mając na uwadze poruszaną problematykę dotyczącą formacji związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa wewnętrznego Rosji warto wspomnieć także o Ochronie Romanowów¹⁵ czyli Oddziale ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego. Ochrań powstała po zabójstwie cara Aleksandra II, na mocy ukazu Aleksandra III z 14 sierpnia 1881 roku. Głównym zadaniem Ochrań było tropienie przeciwników władzy i infiltracja środowisk opozycyjnych, natomiast jej specjalnością stało się organizowanie wszelkiego rodzaju prowokacji¹⁶.

Ochrań miała własne szyfry i system łączności, niezależny od ówczesnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Spraw Zagranicznych i dowództwa wojskowego. Strukturalnie podlegała, poprzez powołany w 1898 roku Wydział Specjalny (Osoby Otdiel), dyrektorowi Departamentu Policji, działającemu w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Ochrań dysponowała liczną grupą funkcjonariuszy i płatnych agentów¹⁷. Ochrań zatrudniała stosunkowo niewielki zespół etatowych funkcjonariuszy, ale korzystała z rozbudowanej (w 1915 roku około 300 tysięcy) sieci tajnych agentów.

Istotnym etapem w tworzeniu i funkcjonowaniu formacji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne Rosji i jej przywódców były lata, przypadające na istnienie Związku Radzieckiego. W potocznym rozumieniu synonimem wszelkich represji związanych z tropieniem przeciwników władzy radzieckiej tamtego okresu stała się nazwa NKWD¹⁸.

W latach poprzedzających rewolucję październikową 1917 roku Włodzimierz Lenin i jego najbliżsi współtowarzysze nie dostrzegali potrzeby powołania organów bezpieczeństwa i służb wywiadowczych, mając na uwadze rychłe nadejście rewolucji światowej, która unicestwi system kapitalistyczny. Jednakże późniejsze wydarzenia zmusiły kolejnych przywódców bolszewickiego państwa do zweryfikowania swoich poglądów. Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR czyli NKWD, dziedzicząc tradycje takich organów jak CzeKa, GPU i OGPU przez lata stał na straży bezpieczeństwa wewnętrznego stając się jednocześnie (od 1954 roku) fundamentem nowego resortu Rosji Radzieckiej –

¹³ Bojarzy (z bułgarskiego: boliare, boliarin) – zbiorowa nazwa przedstawicieli klasy panującej w Rusi Kijowskiej, zajmującej drugą, po książętach, dominującą pozycję w rządzie.

¹⁴ Zob. M. Heller, *Historia imperium rosyjskiego*, Warszawa 2005; R. Skrynnikow, *Iwan Groźny*, Seria: *Biografie Sławnych Ludzi*, Warszawa 1979.

¹⁵ Ochrań – Oddział ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego (ros. *Отделение по охранению порядка и общественной безопасности*).

¹⁶ A. Andrusiewicz, *Carowie i cesarze Rosji*, Warszawa 2001, s. 366.

¹⁷ Zob. J. Kossecki, *Tajniki sterowania ludźmi*, Warszawa 1984.

¹⁸ NKWD ZSRR – (ros. НКВД СССР), Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR (ros. Народный комиссариат внутренних дел СССР).

Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego (KGB)¹⁹. KGB jako radziecki resort ochrony bezpieczeństwa ZSRR, stosował inwigilację ludności, zwalczanie rzeczywistych i domniemyanych przeciwników państwa i jego przywódców oraz m.in. zwalczanie niezależnego obiegu informacji. W propagandzie często określany jako *tarcza i miecz Partii*.

W listopadzie 1991, po puczu Janajewa²⁰, KGB zostało zlikwidowane, a w jego miejsce powołano dekretem prezydenta Borysa Jelcyna, z 19 grudnia 1991 roku Ministerstwo Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Tym samym KGB rozparcelowano na kilka części, co miało być swoistą karą za poparcie radzieckich służb dla puczu Janajewa. Istotnym etap zmian na scenie kreowania formacji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Rosji to utworzenie, ustawą z 3 kwietnia 1995 roku *o organach Federalnej Służby Bezpieczeństwa w Federacji Rosyjskiej*, Federalnej Służby Bezpieczeństwa (FSB)²¹.

Wart podkreślenia jest fakt, że prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin był w latach 1975–1990 funkcjonariuszem KGB (fot. 1), a z kolei w latach 1998–1999 pełnił obowiązki szefa FSB.

Fot. 1. Władimir Putin w mundurze oficera KGB

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adimir_Putin (dostęp: 12.04.2017 r.).

3. GWARDIA NARODOWA WKRACZA DO GRY

Plany utworzenia straży narodowej bezpośrednio podporządkowanej prezydentowi Federacji Rosyjskiej zostały zainicjowane już w kwietniu 2012 roku²². Początkowo formacja ta, zwana obecnie Gwardią Narodową, miała być utworzona w celu zapewnienia

¹⁹ KGB ZSRR – Komitet Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów ZSRR – (ros. *Комитет государственной безопасности – КГБ СССР*).

²⁰ Pucz Janajewa lub Pucz moskiewski, Pucz sierpniowy to nieudana próba przejęcia władzy w ZSRR przez *twardogłowych* liderów KPZR w sierpniu 1991 r.

²¹ Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (FSB, ros. *Федеральная служба безопасности Российской Федерации, ФСБ*).

²² J. Latypina, *Prywatna Gwardia Narodowa Putina*, „The Moscow Times” z 4 kwietnia 2012 r.) (dostęp: 13.06.2016 r.).

bezpieczeństwa i ochrony porządku konstytucyjnego a jej potencjał stanowić miały przede wszystkim siły i środki należące do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych FR²³. Decyzja o utworzeniu Gwardii spowodowała zamieszanie na rosyjskiej scenie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne Rosji. Wynika to z przejęcia szeregu zadań i funkcji, które dotychczas realizowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych kierowane przez Władimira Kołokolcewa. Tym samym może to oznaczać kryzys zaufania Kremla do obecnego kierownictwa w tak zwanym *resorcie siłowym*. Zaistniałe zmiany są także konsekwencją długotrwałej rywalizacji między szefami poszczególnych służb o względy głowy państwa oraz strefy kontroli życia społecznego i gospodarczego obywateli Rosji. Z drugiej strony, podporządkowanie Wojsk Wewnętrznych, dotychczas funkcjonujących w ramach MSW, nowo utworzonej formacji tworzy z niej *armię wewnętrzną*, czyli siłę liczącą około 400 tysięcy.

Oznacza to także, że Władimir Putin większym zaufaniem obdarza nowe kierownictwo Gwardii niż dotychczasowe MSW gdzie funkcjonowały Wojska Wewnętrzne Rosji. Ponadto można uznać, że dotychczasowy model funkcjonowania Wojsk Wewnętrznych był mało efektywny.

Ponadto o ewolucji poglądów co do sposobu wykorzystywania nowo utworzonej Gwardii Narodowej świadczą scenariusze prowadzonych w ostatnim czasie ćwiczeń Wojsk Wewnętrznych MSW. Zakładały one wsparcie działań wojsk operacyjnych, w tym przede wszystkim udział w walkach na terenach zurbanizowanych oraz w tłumieniu protestów ludności. Warto podkreślić, że obecny potencjał Gwardii Narodowej oraz powierzenie jej zadań związanych bezpośrednio z ochroną porządku publicznego znacząco osłabia pozycję aktualnego szefa MSW, pozbawiając go m.in. kontroli nad oddziałami specjalnymi policji.

Jednocześnie rozformowano Federalną Służbę Kontroli Obrotu Narkotykami (FSKN) i Federalną Służbę Migracyjną (FSM), a ich dotychczasowe struktury stały się wyspecjalizowanymi pionami MSW FR²⁴. Nie rekompensuje to jednak Ministrowi Spraw Wewnętrznych FR strat na rzecz szefa FSVNG RF. Przedstawione zmiany są także konsekwencją obecnego kryzysu gospodarczego w Rosji, który wymusza (sugerując ograniczenie biurokracji), redukcji kadr także w resortach siłowych.

Prace w obszarze nowo formowanej Gwardii Narodowej Federacji Rosyjskiej w pierwszych dniach jej funkcjonowania skupiły się na opracowaniu całego szeregu aktów normatywno-prawnych. To one m.in. zdefiniowały obszary funkcjonowania wcześniejszym Wojskom Wewnętrznym MSW i zapewniły, z punktu widzenia rosyjskiego kierownictwa politycznego, całkowite podporządkowanie władzom Kremla.

Głównodowodzący²⁵ rosyjską Gwardią Narodową, generał Wiktor Zołotow poinformował w połowie 2016 roku, że szybką transformacją wojsk wewnętrznych oraz tworzeniem struktur *Rosgwardii* zajmuje się pięć grup roboczych:

- ochrony porządku publicznego, zwiększania bezpieczeństwa publicznego, budowy, rozwijania i planowania użycia wojsk;
- zadań organizacyjnych i zabezpieczenia kadrowego;
- normatywno-prawną;

²³ *Ibidem*.

²⁴ P. Żochowski, *Rosja: Gwardia Narodowa, czyli armia wewnętrzna wkracza do gry*, ANALIZY OSW 06.04.2016, <https://www.osw.waw.pl/> (dostęp: 13.04.2016 r.).

²⁵ W dokumentach oficjalnym można spotkać się również z określeniem Dyrektor.

- zabezpieczenia logistycznego;
- zabezpieczenia finansowego²⁶.

Transformacja Wojsk Wewnętrznych MSW FR w Gwardię Narodową nie ogranicza się tylko do działań organizacyjnych. Zmianie tej towarzyszy bowiem również zbiór aktów prawnych, których celem jest nadanie nowym strukturom siłowym bardzo konkretnych i daleko idących uprawnień²⁷. Wstępnie Gwardia Narodowa miała jedynie kontrolować obrót bronią oraz zwalczać zorganizowaną przestępczość, ekstremizm i terroryzm we współpracy z innymi służbami – w tym z Federalną Służbą Bezpieczeństwa FSB.

Jednakże, zgodnie z dekretem opracowanym przez prezydenta Putina, na Gwardię Narodową FR nałożono następujące zadania:

- partycypowanie, wspólnie z organami służb wewnętrznych FR, w ochronie porządku publicznego, zabezpieczeniu bezpieczeństwa publicznego i utrzymania ładu stanu wyjątkowego;
- uczestnictwo w walce z terroryzmem oraz w zapewnieniu prawnej obsługi operacji antyterrorystycznych;
- walka z ekstremizmem;
- uczestnictwo w obronie terytorialnej Federacji Rosyjskiej;
- ochrona ważnych obiektów państwowych i ładunków specjalnych, zgodnie z decyzjami rządu FR;
- wsparcie i udzielanie pomocy Służbom Granicznym Federalnej Służby Bezpieczeństwa w ochronie granicy państwowej Federacji Rosyjskiej²⁸.

Bogaty pakiet ustaw, dotyczących funkcjonowania Gwardii Narodowej, określa także szczegółowo strukturę, zasady i zakres jej działania. Definiuje również problemy związane z dowodzeniem, zarządzaniem, rekrutacją i zapewnieniem ochrony socjalnej dla gwardzistów oraz ustala sposób wsparcia finansowego i logistycznego.

W kontekście powyższych zadań Gwardii warto podkreślić, że rosyjskie władze podczas konfliktu w Syrii, uważały wszystkich przeciwników rządów Baszszara al-Assada za terrorystów. Tym samym dając *zielone światło* do wykorzystania swoich gwardzistów poza granicami Rosji. Dużo wątpliwości wzbudza także zadanie związane z walką z ekstremizmem ponieważ w ten sposób można usprawiedliwić działania przeciwko opozycji politycznej lub środowiskom nieprzyjaznym Kremlowi. Pikanterii dodaje fakt, że jednocześnie zaproponowano zmniejszenie wieku osób, które mogą być karane za ekstremizm z 16 na 14 lat.

W opinii wielu ekspertów przedstawione zmiany organizacyjne i prawne miały przygotować nową zmilitaryzowaną formację do wyborów parlamentarnych w Rosji (wrzesień 2016 r.) oraz przyszłorocznych wyborów prezydenckich (2018). To właśnie Gwardia Narodowa pod dowództwem charyzmatycznego gen. Wiktora Zołotowa, ma być gwarancją dla Putina, że nie dojdzie do niespodziewanych zamieszek i protestów. Tym bardziej, że formacja ta ma m.in. realizować zadania związane z ochroną ważnych obiektów i instytucji państwowych oraz partycypować w ochronie porządku publicznego nie wykluczając przerywania masowych zgromadzeń odbywających się bez zezwolenia.

²⁶ M. Dura, *Rusza organizacja „Gwardii Putina”*, http://www.defence24.pl/360271_rusza-organizacja-gwardii-putina (dostęp: 19.09.2016 r.).

²⁷ M. Dura, *„Gwardia Putina” może strzelać do tłumu*, http://www.cyberdefence24.pl/355616_gwardia-putina-moze-strzelac-do-tlumy (dostęp: 15.12.2017 r.).

²⁸ *Ibidem*.

W monitorowaniu nowej formacji może posłużyć dowódcom sam sposób jej tworzenia. Zgodnie z założeniami potencjalni gwardziści *Rosgwardii* mają przychodzić do służby na kontrakt lub być powoływani, czyli bez prawa odmowy. W rzeczywistości sam etap formowania Gwardii spełnia funkcję selekcji tych, którzy obecnie służą w Wojskach Wewnętrznych MSW, siłach specjalnych policji (np. oddziałach OMON wykorzystywanych m.in. do tłumienia masowych niepokojów społecznych czy oddziałach szybkiego reagowania SOBR służących do walki z terroryzmem i zorganizowaną przestępczością) oraz siłach ochrony MSW (zapewniających ochronę nie tylko instytucjom państwowym, ale np. koncernom przemysłowym)²⁹. Docelowo *Rosgwardia* ma także zawierać komponent morski i powietrzny (fot. 2).

Podsumowując, znawcy problematyki oceniają, że w wyniku tworzenia nowej formacji nastąpiła specyficzna selekcja i jednocześnie rotacja kadr. Ma to z jednej strony zapewnić elitarność jednostki a z drugiej zlikwidowanie regionalnych układów, które w wielu przypadkach paraliżowały działania organów kontroli, tworząc jednocześnie silną opozycję do władz na Kremlu. Co więcej, analitycy agencji *Stratfor*³⁰ zauważają, że nowa formacja została powołana także, by strzec Prezydenta Putina przed zamachem stanu, stając się jego *Pretorianami*³¹.

Fot. 2. Żołnierze elitarnego 604. Centrum Specjalnego Przeznaczenia, którzy po reorganizacji zasili-li Gwardię Narodową Federacji Rosyjskiej

Źródło: fot. V. V. Kuzmin (<http://vitalykuzmin.net/?q=node/494>) [CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons).

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Amerykańska agencja *Stratfor* co pięć lat publikuje prognozę, w której analizuje sytuację międzynarodową i wyciąga wnioski na kolejną dekadę.

³¹ Pretorianie (łac. *praetoriani*, *Praetoriae Cohortes*) – kohorty pretoriańskie, przyboczna straż cesarzy starożytnego Rzymu. Nazwa oddziałów pochodzi od słowa *praetorium*, oznaczającego namiot dowódcy w obozie.

4. KIEROWNICTWO GWARDII NARODOWEJ

Gwardia Narodowa Federacji Rosyjskiej (*Rosgwardii*) swoją strukturą do złudzenia przypomina rosyjskie Siły Zbrojne. Przede wszystkim założono w niej jednoosobowe i zcentralizowane dowodzenie. Dowódcą *Rosgwardii* został wieloletni zaufany człowiek Putina gen. Wiktor Zołotow. W oficjalnych dokumentach określany jest jako *szeff federalnego organu władzy wykonawczej*, ma status ministra i podlega bezpośrednio pod prezydenta Federacji Rosyjskiej. Jednocześnie stał się stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (fot. 3).

Powołując gen. Wiktora Zołotowa na szefa samodzielnego resortu o znaczeniu federalnym, prezydent Putin potwierdził jego silną pozycję wśród kremlowskich elit. Formalnym potwierdzeniem tej pozycji jest także powołanie Zołotowa na stałego członka Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Rady, którą tworzy grupa czternastu wysokich urzędników państwowych, mających realny wpływ na podejmowane przez prezydenta decyzje o znaczeniu strategicznym³².

Fot. 3. Rosyjską Gwardią Narodową kieruje gen. Wiktor Zołotow (z prawej), zaufany człowiek Putina, przez ostatnie lata szef Federalnej Służby Ochrony

Źródło: MIKHAIL KLIMENTYEV/AP.

Wiktor Zołotow jest byłym sparingpartnerem Putina i szefem Wojsk Wewnętrznych MSW. Ich znajomość sięga czasów gdy obaj pracowali w merostwie Sankt Petersburga. Zołotow był wtedy ochroniarzem mera Anatolija Sobczaka, który był jednocześnie mentorem i przełożonym Putina. Zołotow kierował ochroną osobistą najważniejszych urzęd-

³² P. Żochowski, *Rosja: Gwardia Narodowa...*

ników. Szybko został szefem ochrony Putina i awansował wraz z nim. Od 1999 roku dowodził ochroną premiera Putina, a potem został naczelnikiem Służby Bezpieczeństwa Prezydenta, elitarnej jednostki wchodzącej na zasadach autonomii do Federalnej Służby Ochrony.

Gen. Zołotow już na wstępie tworzenia *Rosgwardii* zapowiedział, że ci, którzy nie wykazują odpowiedniej postawy profesjonalnej i zawodowej, zostaną z formacji wykluczeni. Nowi funkcjonariusze będą także przechodzić surowszą niż wcześniej selekcję pod względem fizycznym.

5. WNIOSKI

Rosyjska tradycją polityczną jest, by co pewien czas przeprowadzać swoistą *reorganizację* w służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, zmieniając nazwy, struktury, podporządkowania i osoby funkcyjne. Jednym formacjom odbiera się kompetencje a przyznaje się je innym. Zmianom tym towarzyszą zmiany kadrowe i personalne na najwyższych stanowiskach. Po każdej takiej rewolucji zachodni eksperci i analitycy zajmujący się problematyką Rosji usiłują zrozumieć co zaszło, co było tego przyczyną i jakie będą skutki tych posunięć³³.

Koncepcja wzmocnienia bezpieczeństwa państwa poprzez stworzenie specjalnej formacji nie jest żadnym rosyjskim *novum*. Jednakże, w odróżnieniu od innych tego typu formacji, w przypadku Rosji podporządkowanie jej bezpośrednio tylko Prezydentowi Federacji Rosyjskiej jest przejawem postępującej militaryzacji państwa, jak również potwierdzeniem, że Putin dopuszcza skoncentrowanie formacji siłowych w rękach osób, które cieszą się jego największym zaufaniem.

Sformowanie *Rosgwardii*, w skład której, oprócz Wojsk Wewnętrznych MSW, weszły wszystkie jednostki specjalne, podlegające dotąd Ministrowi Spraw Wewnętrznych, oznacza utworzenie silnej, zmilitaryzowanej formacji sił wewnętrznych podległej jedynie głowie państwa i mogącej prowadzić samodzielne działania na obszarze Rosji bez koordynacji z innymi służbami.

Oznacza to także, że w polityce wewnętrznej Rosji priorytetem pozostaje ciągle zapewnienie stabilności obecnemu systemowi politycznemu, szczególnie w obliczu potencjalnej eskalacji zagrożeń wynikających z kryzysu gospodarczego i *zachodniej dywersji*. Współczesne zmiany są również sygnałem, że obecne władze Federacji Rosyjskiej są zdecydowane do użycia siły wobec własnego społeczeństwa w razie jakichkolwiek oznak destabilizacji wewnętrznej³⁴. Zmiany te świadczą również o trwałej postawie Kremla, wykluczającej jakiejkolwiek ustępstwa polityczne na rzecz swoich wewnętrznych adwersarzy.

Prezydencka decyzja o utworzeniu odrębnej wewnętrznej armii, wskazuje dodatkowo, że Kreml z ogromnym respektem podchodzi do zagrożeń terrorystycznych. Z drugiej strony zagrożenie terroryzmem może być interpretowane bardzo szeroko, na przykład w duchu popularnej koncepcji *wojny hybrydowej*, w której główną rolę odgrywają aktywne siły paramilitarne systematycznie destabilizujące państwo.

³³ M. Sakiewicz, *Gwardia Narodowa czy Pretoriańska?* <http://www.kresy.pl/publicystyka,analizy?zobacz/gwardia-narodowa-czy-pretoriańska> (dostęp: 24.09.2016 r.).

³⁴ *Ibidem*.

LITERATURA

- [1] 21-я бригада оперативного назначения войск национальной гвардии России награждена орденом Жукова. *Rosgvard.ru* (po rosyjsku). Rosja. Centrum Informacji Tymczasowej Federacji Rosyjskiej FSVNG.
- [2] Andrusiewicz A., *Carowie i cesarze Rosji*, Warszawa 2001.
- [3] Dura M., „Gwardia Putina” może strzelać do tłumu, <http://www.cyberdefence24.pl/355616,gwardia-putina-moze-strzelac-do-tlumu;>
- [4] Dura M., *Rusza organizacja „Gwardii Putina”*, <http://www.defence24.pl/360271,rusza-organizacja-gwardii-putina.>
- [5] Heller M., *Historia imperium rosyjskiego*, Warszawa 2005.
- [6] Kossecki J., *Tajniki sterowania ludźmi*, Warszawa 1984.
- [7] Latynina J., *Prywatna Gwardia Narodowa Putina*, „The Moscow Times” z 4 kwietnia 2012 r.
- [8] *National Guard to obtain a license for peacekeeping operations abroad*, <https://www.rt.com.>
- [9] Sakiewicz M., *Gwardia Narodowa czy Pretoriańska?* <http://www.kresy.pl/publicystyka,analizy?zobacz/gwardia-narodowa-czy-pretorianska.>
- [10] Skrynnikow R., *Iwan Groźny*, Seria: *Biografie Sławnych Ludzi*, Warszawa 1979.
- [11] *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, red. nauk. E. Polański, Warszawa 2016.
- [12] Żochowski P., *Rosja: Gwardia Narodowa, czyli armia wewnętrzna wkracza do gry*, ANALIZY OSW 06.04.2016, <https://www.osw.waw.pl/>.
- [13] Указ Президента Российской Федерации от 05.04.2016 № 159 „О внесении изменения в состав Совета Безопасности Российской Федерации, утвержденный Указом Президента Российской Федерации от 25 мая 2012 г. N 715”.

THE ROLE OF THE NATIONAL GUARDS OF THE RUSSIAN FEDERATION IN THE SECURITY SYSTEM OF RUSSIA

27th March 2017 at the Kremlin in Moscow, Russian President Vladimir Putin congratulated the military servant of The National Guard of the Russian Federation on their feast day. This event is a great opportunity to bring closer to the issue of this new Russian security environment for formation. In the Russian reality, the decision to create the National Guard has consequences far more serious than those mentioned in the official documents. It has over 350,000 military and civilian employees, and its sub-units are to operate outside of Russia. Formally, the main task of the new formation is the fight against terrorism, however, according to many experts, the Russian Federation found itself in another crucial moment in its history. The establishment of the Guard is, on the one hand, an expression of the abandonment of reforms for the stagnation of the current system. On the other hand, it is an expression of Russia's fear of mass protests, as well as a formation to protect Putin's team

from a possible Kremlin plot. Familiarizing the reader with the destiny and tasks of this formation is the primary purpose of the author. This issue is important even for the recent events in the metro in St. Petersburg.

Keywords: Russian Federation, The National Guard of the Russian Federation, internal security.

DOI: 10.7862/rz.2017.mmr.34

Tekst złożono w redakcji: grudzień 2017 r.

Przyjęto do druku: grudzień 2017 r.

